

tentissimam potestatem, vel voluntatem Dei esse omnipotentissimam, h. e. posse facere quicquid velit. Etenim haec potestas divinae voluntati competit, tum quia ipsa infinita est, tum quia voluntates sunt finitae et creatae; atqui id valet pro quavis voluntate. Et sane Augustinus hanc omnipotentiam non vindicat Deo tantum quoad voluntates nostras, sed quoad angelicas quoque et generatim quoad omnes. Enchir. cc. 95 seq. »Deus noster in caelo et in terra omnia, quaecumque voluit, fecit. Quod utique non est verum, si aliqua voluit et non fecit.... Neque enim ob aliud veraciter vocatur omnipotens, nisi quia quicquid vult potest nec voluntate cuiuspiam creaturae voluntatis omnipotentis impeditur effectus.... Quantaelibet sint voluntates vel Angelorum vel hominum vel bonorum vel malorum, vel quod Deus vel aliud volentes quam Deus, omnipotentis voluntas Dei semper invicta est." Unde De Civ. Dei L. XIV. c. 27. ait: »quis audeat credere aut dicere, ut neque Angelus neque homo caderet in Dei potestate non fuisse?" Itaque si voluntas omnipotens Dei, cui voluntas creata subsit, ratio est cur gratia Dei hanc creatam voluntatem necessitate obstringat; cur voluit hi haeretici Adamum et Angelos fuisse immunes a necessitate? et si ii fuerunt immunes, cur immunes non erunt nunc humanae voluntates?

Quocirca dicendum est falsum esse prorsus quod Augustinus docuerit gratiam Dei determinare ad unum voluntates nostras eo quod docuerit gratiam esse operationem in nobis omnipotentis Dei, qui potest in nobis et ex nobis facere quod velit. Nimirum ex hac omnipotenti potestate sequitur quidem quod Deus possit in nobis facere quod velit; sed non sequitur quod possit eo speciali modo quem voluit haeretici; imo modus, quicumque sit, is debet esse, ut libertas nostra maneat in tuto. Atque id supponit Augustinus. Potest ergo Deus omnipotens obtinere ex nostra voluntate infallibiliter eum effectum, quem voluerit, non perimendo liberum arbitrium, sed interna et occulta, mirabili ac ineffabili potestate operando in cordibus hominum bonas voluntates (De Gratia Christi c. 24.), nempe sic vocando et excitando homines, quomodo scit eis congruere ut vocantem non respuant (Ad Simplic. L. I. q. 2. n. 13.).

VII. Ad alias appellationes quod spectat, quibus gratiam putant haeretici dici ab Augustino *insuperabilem* et *indeclina-*

bilem; eae desumptae sunt ex Lib. De Corrept. et grat. c. 12. »Subventum est infirmitati voluntatis humanae, ut divina gratia *indeclinabiliter* et *insuperabiliter* (*) ageretur." Sed errant manifeste haeretici in earum vocum interpretatione. Putant enim per eas significari habitudinem gratiae ad voluntatem, quae nempe a gratia superetur, quae invicta inclinetur, quo Deus vult; quando e contrario significant habitudinem voluntatis auctae gratia ad concupiscentiam seu tentationes, quae habitudo effectus est gratiae; quatenus nimirum per gratiam voluntas assequitur ut a concupiscentia aut tentationibus *non superetur*, *non flectatur* hinc inde ad mala; sed invicta consistat, *indeclinabiliter*, non declinando ad dexteram vel sinistram, pergendo in via salutis et *insuperabilis* existens ab adversariis suis. Est nempe caelestis delectatio, qua non voluntas, sed »omnis terrena delectatio superatur." Serm. XLII. c. 3. Unde et appellatione *invictissima* Augustinus nititur, cum effectum gratiae alienius significat, qua nempe, ut ibidem ait, homines »*invictissime* quod bonum est vellent, et hoc deserere *invictissime* nollent." Iam vero huiusmodi habitudo voluntatis *insuperabilis* et *invictissimae* erga concupiscentiam non dicit voluntatem determinatam ad unum, sed dicit voluntatem iis auctam viribus, quibus libere quidem valeat resistere omni concupiscentiae motui et tentationi atque etiam iis infallibiliter resistat.

Atque huc redit appellatio *efficacissima*, quam Augustinus subinde facit tum vocationi, qua vocamur (De Gratia et lib. arb. c. 5.) tum occultae potestati, qua cor convertitur (Cont. duas epist. pelagg. L. I. c. 20.); hac enim appellatione significatur gratia, quae vires efficacissimas voluntati praebet contra concupiscentiam aut adversus tentationes quaeque etiam infallibiliter effectum obtinet propter quem datur.

VIII. De Praed. SS. c. 8. gratia praedicatur, quae a nullo duro corde respuitur, a Deo quippe tribuitur ut cordis duritia primitus auferatur. Id utique verum est, sed ut talis sit gratia idque efficiat, negamus necesse esse ut voluntati necessitatem inferat, sed satis est ut ex scientia Dei sit ita congrua gra-

(*) Quidam volent legi *inseparabiliter*; sed nulla est ratio critica huius lectionis et contextui minime congruit.

tia ut infallibiliter effectus consequatur. Cf. quae dicemus in Th. LVI.

IX. Tandem quoad id quod ultimo loco dicitur de certis formulis, vide eas in Thesi XXXVII. n. X. Iam vero, etsi concedendum sit has formulas fuisse a Patribus reprobatas: falsum est tamen eas reprobatae fuisse in eo sensu, quo a catholicis accipi possunt; sed reprobatae sunt in sensu pelagianorum et massiliensium, quatenus nempe merita naturae dicebantur praecedere gratiam et secundum ea gratiam dari atque ab iis collationem gratiae determinari, quae prorsus adhorrent a sensu catholico. Cf. l. c. explicationem earum formularum eunque sensum, quo a catholicis reprobatae sunt; nec enim iuvat idem repetere.

THESIS XLV.

Inscite quoque Iansenius abutitur Augustini doctrina in Expositione Epistolae ad Galatas: quod amplius nos delectat, secundum id opemur necesse est atque appellatione victricis facta gratiae, ut evincat a maiori delectatione voluntatis consensum necessario extorqueri.

I. Ita Iansenius arguit in L. IV. De Gratia Christi c. 6. docens: »ad opus qualecumque iustitiae faciendum *necessarium esse ut ex maiore iustitiae delectatione nascatur.*» Probatio nostra continetur rursus duplici responsione, altera ad hominem, altera directa ex ipsa analysi contextus Augustini. Prior est haec, tradita iam ab Illustri. Fenelon in suis dialogis. Expositio Epistolae ad Galatas scripta est ab Augustino ea aetate, qua adhuc versabatur in eo errore, qui fuit deinceps Massiliensium. Id Iansenius quoque fatetur, qui nullo discrimine facto, ex libris ab Augustino ante Episcopatum conscriptis, quos inter iste est, vult colligere quoniam fuerit proprie error massiliensium. Iam vero iuxta Iansenium error Massiliensium hic erat, quod vellent gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere et ideo iuxta eundem Iansenium hic est error, quo Augustinus tenebatur ante suum Episcopatum. At si voluntas potest gratiae Dei resistere, nequit certe a maiore delectatione caelesti praeveniente, quae gratia est,

necessario trahi et superari; quapropter quando Augustinus arbitrabatur posse humanam voluntatem resistere gratiae, non poterat docere quod voluntas a maiori delectatione caelesti praeveniente necessario superetur. Atqui cum Augustinus conscriberet Expositionem Epistolae ad Galatas versans in errore Massiliensium, arbitrabatur, auctore Iansenio, posse voluntatem gratiae resistere. Quo iure ergo vel qua fronte Iansenius obiicit nobis testimonium illud Augustini et adeo frequenter illud repetit et inculcat, quo testimonio, ipso auctore Iansenio, doctrina illa maioris delectationis victricis contineri nequit?

II. Altera responsio est haec. Delectatio duplex est, indeliberata et deliberata. Indeliberata non trahit secum assensum voluntatis, sed frequenter homines libere sequuntur delectationem maiorem. Delectatio deliberata est voluntatis actus, quo libere aliquid eligimus et quo proinde aliquid nobis magis placet, nos magis delectat; quo existente actu, necessitate utique consequente ipsum exercitium libertatis, necesse est ut faciamus ea quae volumus. Tum delectatio alia est actualis et transiens, alia habitualis ex actibus orta, quam subinde foves vel negligis exuere, etsi posses. Iam vero probandum primo esset Iansenio in hoc testimonio quemadmodum et in similibus, sermonem esse de delectatione indeliberata; quod tamen non facit. Deinde 1° probabilius est hinc sermonem esse de delectatione deliberata. Sane si delectatio esset indeliberata, compararetur cum actu voluntatis qui eam sequitur; si autem est deliberata, comparari nequit nisi cum operatione, quae voluntatem sequitur. Iam vero Augustinus non dicit: secundum id *velimus necesse est*, sed *operemur necesse est*. Delectatio ergo ea significatur, quae est ratio *operationis*, quam solet Augustinus, sicut et pelagiani soliti fuerunt, a voluntate seu volutione eaque libera distinguere. Significatur igitur delectatio deliberata posita in actu libero voluntatis. 2) Adhuc magis probabile est hinc sermonem esse de delectatione habituali, deliberate utique suscepta. Quod satis ex ipso contextu manifestum est. Ait enim »Regnant autem ista bona (fructus nempe Spiritus, caritas, gaudium etc.) si tantum delectant, ut ipsa teneant animum in tentationibus, ne in peccati consensionem ruat. Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est: ut verbi gratia occurrit forma spe-

ciosae feminae et movet ad delectationem fornicationis; sed si plus delectat pulchritudo illa intima et sincera species castitatis, per gratiam, quae est in fide Christi, secundum hanc *vivimus*, et secundum hanc *operamur*. Delectatio, quae animum munit in tentationibus, ne cadat, quae, occurrente quadam forma speciosa, plus placet pulchritudo iustitiae, quae regnat in animo, habet omnes characteres delectationis habitualis, quae, data occasione, erumpit in actum. Porro necessitas, quam quis experitur, est plus minus moralis. At gratia actualis non se habet ut habitus quidam; ergo huic delectationi, de qua haec Augustinus loquitur, non esset comparanda gratia actualis, quam Augustinus dicit sitam in suavitate.

Ceterum aliud est dicere, quod nos plerumque eligimus id, quod nos indeliberate delectat magis, quae sententia libertati non obest et aliud dicere, quod necessario volumus deliberate id quod nos indeliberate magis delectat; id quidem libertatem perimit: at id nunquam dixit aut significavit Augustinus.

III. Delectatio identidem *victrix* ab Augustino appellatur, sive *vincens*. Et quidem appellatio *victricis* semel tantum fit ab Augustino delectationi de Pecc. merit. et remiss. L. II. c. 18. Alibi delectatio *vincens* nominatur vel ei tribuitur *quod vincat*. Atqui 1) delectatio vincens non dicitur respectu voluntatis, ac si delectatio voluntatem vincat sibi que subijget, sed respectu concupiscentiae. Cont. duas epist. pelagg. L. I. c. 13. »Concupiscentiae reatus generatione tractus, regeneratione dimissus est, ut ideo iam non sit peccatum, sed hoc vocetur sive quod peccato facta sit sive quod peccandi delectatione moveatur *etsi ei vincente delectatione iustitiae non consentiatur*” alibi que pluries. 2) Delectatio vincens est deliberata; nam haec est reapse quae ordinem immediatum dicit ad concupiscentiam eamque vineit, atque hanc indicat disserte Augustinus pluribus in locis, ut in Enchir. c. 118. »Si respexerit Deus et ad implenda, quae mandat ipse, adiuvare credatur et agi homo ceperit Spiritu Dei, concupiscitur adversus carnem *fortiore robore caritatis*, ut quamvis adhuc sit quod homini repugnet ex homine, nondum tota infirmitate sanata, *ex fide tamen iustus vivat iusteque vivat*, in quantum non cedit malae concupiscentiae, *vincente* delectatione iustitiae.” Delectatio, qua vincente non ceditur concupiscentiae et qua iuste vivitur

quaeque robur est caritatis, est delectatio vincens concupiscentiam at deliberata et meritoria.

III. Ceterum ad theoriam iansenianam de maiore victrice delectatione avertendam sufficit plane Augustini locus classicus e Civ. Dei L. XII. c. 6., quem perperam pervertere nititur Iansenius. Haec describendus est, quamvis sit longior. Quaerit ibi s. Doctor causam cur Angelorum alii steterint, alii non steterint eoque rem deducit ut evincat ex eorum voluntate causam ultimam esse repetendam; nam voluntas mala est causa mali, voluntatis autem malae nulla causa efficiens quaerenda est, sed tantum deficiens. Exemplum autem ponit in duobus hominibus, quos ita describit: »Si aliqui duo aequaliter affecti animo et corpore videant unius corporis pulchritudinem, qua visa unus eorum ad illicite perfruendum moveatur, alter in voluntate pudica stabilis perseveret; quid putamus esse causae, ut in illo fiat, in illo non fiat voluntas mala? Quae illam res fecit, in quo facta est? Neque enim pulchritudo illa corporis; nam eam non fecit in ambobus, quandoquidem amborum non dispariliter occurrit aspectibus. An caro intuentis in causa est? Cur non et illius? An vero animus? cur non utriusque? Ambos enim et animo et corpore aequaliter affectos fuisse praediximus. An dicendum est, alterum eorum occulta maligni spiritus suggestionem tentatum? quasi non eidem suggestioni et qualicumque suasioni propria voluntate consenserit. Hanc igitur consensionem, hanc malam, quam male suadenti adhibuit, voluntatem, quae in eo res fecerit quaerimus. Nam ut hoc quoque impedimentum ab ista quaestione tollatur, si eadem tentatione ambo tententur et unus ei cedat atque consentiat, alter idem qui fuerat, perseveret, quid aliud apparet nisi unum voluisse, alterum noluisse a castitate deficere? Unde nisi propria voluntate; ubi eadem fuerat in utroque corporis et animae affectio? Amborum oculis pariter visa est eadem pulchritudo; ambobus pariter institit occulta tentatio; propriam igitur in uno eorum voluntatem malam quae res fecerit scire volentibus, si bene intueamur, nihil occurrit.”

Ait Iansenius homines hos duos, in quibus exemplum Augustinus ponit, spectare ad statum integrum. Nihil ineptius, ut bene refellit Stephanus Dechamps Haer. Iansen. L. III. D. 8. c. 2. Nam 1) verbum illud *videant* statum praesentem refert.

2) In statu integro non fuisse duo homines, qui unius corporis pulcritudinem viderent. 3) Quia hi duo homines allicuntur ad illicita voluptatis sensibilis, quod in statu innocentiae esse non poterat, iuxta ipsum Augustinum. 4) Quia mentio fit carnalis concupiscentiae: *an caro intuentis in causa fuit?* porro haec aberat ab integritatis statu. 5) Quia Daemonis suggestione interiore hi homines tentantur, quod rursus et in homine stante, nondum Diabolo mancipato, esse non poterat. Ponit utique Augustinus in illo, qui peccat ex his duobus, fuisse, ante voluntatem malam, naturam bonam: ita enim, pergit »Si dixerimus quod ipse eam fecerit, quid erat ipse ante voluntatem malam, nisi natura bona, cuius auctor Deus?" Sed hoc ideo facit quia considerat naturam distinctam a concupiscentia, quam simul cum obiecta pulcritudine et tentatione Diaboli ponit ex parte adiutorum sive conditionum peccati; non enim concupiscentia est causa actus mali voluntatis, sed tantum allicit voluntatem: modo autem quaeritur causa peccati. Ergo si causa quaeritur, si investigatur id quod potest esse causa, ante voluntatem malam non invenitur nisi natura bona. Unde concludit quod, quam natura prout natura est, quia bona est, non possit esse causa mali, ideo illa causa est mali non quia natura est, sed quia ex nihilo natura est; ideoque causam mali non efficientem, sed deficientem esse. Itaque naturam bonam Augustinus non ponit ante voluntatem malam ut significet se loqui de eo primo peccato, quod accidit in natura non antea vitata, ut vult Iansenius.

Iam vero isti duo homines in iisdem conditionibus prorsus existentes, eadem quoque urgentur delectatione sensibili. Nam quod eos aliqua delectatio sive amor pudicitiae praevenit, constat ex eo quod qui non peccat, dicatur *in voluntate pudica stabilis perseverare*. Quod vero eadem in utroque ea delectatio caelestis supponatur, liquet ex eo quod dicatur *eadem in utroque animas affectio*. Hoc posito si consensus voluntatis non sequitur nisi maiorem delectationem, maior caelesti fuisse dicenda est in peccante delectatio terrena, maior in alio delectatio caelestis. Atqui hoc est contra ipsam hypothesin Augustini; nam utraque delectatio fuit eadem in utroque. An ergo fuit maior in utroque delectatio caelestis? at cum eadem fuerit quoque in alio, cur hic peccavit? Idem die de delecta-

tione sensibili. Si vero fuit aequa delectatio caelestis delectationi terrena, cur alterutra in alterutra praevaluit: cum duae pares delectationes, iuxta Iansenium, se invicem destruant et necessaria sit aliqua delectatio maior, ut assensus voluntatis sequatur? Scilicet exemplum hoc Augustini nequit prorsus componi cum doctrina Iansenii ipsamque funditus labefactat. Docemur eo nimirum, posita praeveniente gratia et suasionem concupiscentiae, penes voluntatem esse potestatem indifferentem se determinandi quocumque voluerit, non rationem determinationis petendam esse ex aliqua delectatione praeveniente et superante contrariam vel sola existente; si enim ex hac petendum foret, in ea hypothesi Augustini nullus fuisset possibilis consensus voluntatis.

THESIS XLVI.

Falsa est doctrina, quam Iansenius asserit, enarrans distinctionem ab Augustino (De Correp. et Grat. cc. 10. 11. 12.) traditam duplicis adiutorii, nempe adiutorii sine quo non et adiutorii quo; falsaque est pariter interpretatio ab eodem Iansenio adhibita iis Augustini locis. Porro declarata primum doctrina prioribus illius libri capitibus comprehensa, docemus utrumque adiutorium esse gratiam perseverandi, adiutorium quidem sine quo non ex habitualibus donis et gratiis actualibus coalescens praebuisse Adamo ad modum causae efficientis potestatem perseverandi, adiutorium vero quo esse gratiarum seriem sive divinam providentiam erga sanctos complectentem tum interiores gratias tum exteriores et quidquid ad salutem praedestinati confert ipsamque perseverantiam passivam, qua providentia ita iustus regitur, ut tandem actu perseveret. Discrimina autem ab Augustino statuta inter utrumque adiutorium nullam rationem sufficientem suppeditant asserendi ex Augustini sententia gratiam ex se determinantem voluntatem perseverandi in iis, qui perseverant.

I. Iansenius (De Gratia Christi L. II. c. 4.) post Calvinum probationem suae sententiae, tanquam in inexplorabili arce collocatam esse affirmat in capitibus 10. 11. 12. Libri Augustini de Correp. et Gratia. Ex iis doctrinam hanc colligit Iansenius. 1) Discrimen esse inter auxilia collata naturae in-

tegrae et auxilia, quae naturae lapsae conferuntur. Adam enim, secundum Augustinum, habuit quidem gratiam, sed *disparem* (c. 11. n. 29); duplex proinde Augustinus distinguit adiutorium, nempe *adiutorium sine quo non et adiutorium quo*: illud datum fuisse primo homini docet, hoc sanctis in statu lapsus (cap. 12. n. 34).

2) Discrimen hoc in eo esse positum, quod auxilium primi hominis a) esset in potestate eius liberi arbitrii, quo scilicet auxilio homo uteretur, si vellet: »Nec ipsum (Adamum) Deus esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in eius libero arbitrio" (c. 11. n. 31.). »Deus dederat homini bonam voluntatem . . . dederat adiutorium sine quo in ea non posset permanere, si vellet; ut autem vellet, in eius libero reliquit arbitrio" (c. 11. n. 32). Poterat nimirum primus homo dissentire, sicut reapse contigit. Erat ergo adiutorium tale ut non determinaret actum voluntatis, sed determinatio actus boni ex gratia permitteretur ipsi voluntati liberae; hoc enim est quod iis verbis significatur: *ut vellet homo, relictum esse in eius libero arbitrio*. Quare huiusmodi adiutorium erat gratia quae dabat *posse*, non vero dabat h. e. non determinabat ipsum *actum*, erat gratia indifferens, versatilis, cuius efficacia a voluntate hominis pendebat. Ex quo consequbatur b) quod merita hominis primi essent merita propria liberi arbitrii eique potius quam gratiae sive Deo tribuerentur: »quia noluit (Adamus) permanere, profecto eius culpae est, cuius meritum fuisset, si permanere voluisset; sicut fecerunt Angeli sancti, qui *cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi et huius permansions debitam mercedem recipere meruerunt*" (ibid.). »Unde autem non gloriatur caro coram Deo, nisi de meritis suis? quae quidem potuit habere sed perdidit et per quod habere potuit per hoc perdidit, h. e. per liberum arbitrium; propter quod non restat liberandis nisi gratia liberantis" (c. 12. n. 37). »Nunc autem per peccatum perdit bono merito, in his, qui liberantur, *factum est donum gratiae, quae merces meriti futura erat*" (c. XI. n. 32). Nimirum cum homo esset, qui usum gratiae actumque bonum determinaret, ipse se discernibat, ipse sibi bonum comparabat, non a Deo accipiebat.

E contrario auxilium, quod in statu naturae lapsae confertur, non est relictum in potestate liberi arbitrii, quod

amissum est per peccatum; sed est auxilium quod se habens ad modum causae formalis, ipsum dat actum bonum et necessario dat actum bonum, ita ut dissensus voluntatis esse non possit; quemadmodum nequit non esse effectus formalis, existente causa formali. »Aliud est *adiutorium, sine quo aliquid non fit, et aliud *adiutorium, quo aliquid fit*. Nam sine alimentis non possumus vivere, nec tamen cum adfuerint alimenta, iis fit ut vivat qui mori voluerit. Ergo adiutorium alimentorum est sine quo non fit, non quo fit ut vivamus. At vero beatitudo, quam non habet homo, cum data fuerit, continuo fit beatus. Adiutorium est enim non solum sine quo non fit, verum etiam quo fit, propter quod datur . . . Primo itaque . . . datum est adiutorium perseverantiae, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc vero Sanctis in regnum Dei per gratiam Dei praedestinatis non tale adiutorium perseverantiae datur, sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur: non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint" (C. 12, n. 34.). »Adam non habuit gratiam? Imo vero habuit magnam, sed *disparem* . . . Etsi non interim laetiore nunc, verumtamen *potentiore gratia indigent* isti (Sancti in hoc statu)" (c. 11. nn. 29. 30). Ex eo autem quod huiusmodi adiutorium ita in hominibus operatur determinando actum bonum, consequitur Deum esse, qui hominem ab homine discernit Deumque esse causam nostrorum meritorum, non liberum arbitrium totumque Deo referendum esse in acceptis.*

3) Causam discriminis inter duo adiutoria repetendam esse ex diversitate virium naturae integrae et lapsae. »*Si in tanta infirmitate vitae laevis* ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adiutorio Dei, sine quo perseverare non possent, manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent; inter tot at tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet et ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellent aut non ita vellent infirmitate voluntatis ut possent. *Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanae, ut divina gratia ineluctabiliter et insuperabiliter ageretur*; et ideo quamvis infirma, non tamen deficeret neque adversitate ulla vinceretur . . . *Fortissimo* quippe dimisit atque permisit facere quod vellet;

infirmis servarit, ut, ipso donante, invictissime quod bonum est vellent et hoc deserere invictissime nollent" (c. 12. n. 38). Et sane alia auxilia debentur homini sano, alia infirmo nec quod hominem sanum iuvat, conferri plerumque potest homini aegroto. Diversis proinde adiutoriis adjuvanda erat natura sana et natura lapsa tantumque discrimen intercedere debebat inter adiutoria, quantum inter naturam sanam et lapsam h. e. inter naturam a concupiscentia immunem plenisque viribus liberi arbitrii instructam ac naturam concupiscentiae obnoxiam, prostratis ac fractis viribus liberi arbitrii.

4) Quocirca discrimen hoc inter adiutoria utriusque status, necessarium esse; quia ab indole diversa utriusque status determinatum atque esse essentialiter: differunt enim essentialiter modi quibus ea adiutoria operantur, sicut pariter essentialiter differunt status naturae integrae et status naturae lapsae. Hactenus Iansenius.

Duo asseruntur a Iansenio. 1) Talem esse naturam gratiae tum primi hominis tum ceterorum talemque esse rationem differentiae inter utramque, qualem hactenus docuit: 2) doctrinam hanc esse Augustini atque ab eo tradi disserte iis capitibus 10. 11. 12. De Corrept. et Gratia. Atqui utramque falsum est, quod seorsim demonstraturi sumus.

II. Doctrina Iansenii huc redit: a) necesse est statuere essentialiter discrimen inter auxilia naturae integrae et auxilia naturae lapsae, quia naturae infirmae nequeunt ea convenire, quae conveniunt sanae. b) Gratia propria naturae integrae et sanae est gratia, cui resisti potest: gratia propria naturae lapsae est gratia, cui non potest resisti; quia natura, quae sana est, habet integras vires liberi arbitrii, minus proinde opus habet ut a Deo iuvetur satisque ei est auxilium, cuius usus eius libero arbitrio permittatur; at natura lapsa, cuius arbitrii vires fractae sunt, maiori auxilio indiget nec potest auxilium Dei eius libero permitti arbitrio, quod vitiatum penaeque totum deletum est. c) Gratia, cui resisti potest, non est gratia, quae discernit iustum ab iniusto, non est gratia, quae sit propriae causa meritum, causa totius operis boni: e contrario gratia discernens, gratia causa meritum totiusque boni, est gratia, cui non potest resisti. d) Quare Angeli boni per liberum arbitrium se discreverunt, Adam se per liberum arbitrium potuit discernere; merita Angelorum fuerunt merita liberi arbitrii et talia esse potuissent merita Adami; e contrario in natura lapsa sancti discernuntur per gratiam eorumque merita totumque bonum quod habent, ex gratia sunt.

III. Iam vero primum doctrinae caput falsum est. Etenim gratia, quam defendimus cum Patribus necessariam, est gratia intrinsece supernaturalis; porro pro utroque statu naturae eadem est eius gratiae necessitas pro actibus supernaturalibus et in utroque statu natura est pariter impotens ad opera supernaturalia. Essentialiter ergo eadem esse debet gratia. Ratio autem petita ex eo quod aegroto ea apta non sunt remedia, quae sanum decent, inepta prorsus est. Nam 1) etiam hoc dato, cum tamen infirmus recuperat sanitatem, potest iis mediis uti quibus prius utebatur ante infirmitatem; iam vero homo lapsus per gratiam iustificatam ad sanitatem restituitur, poterit ergo homo iustificatus per eam gratiam operari, qua operabatur Adamus. 2) Si id quod remediū vim habet, habet etiam rationem simpliciter mediū, quo natura sive sana, sive aegrota opus habet ad aliquid faciendum; idem, quamvis non sub ratione remediū, adhiberi quoque poterit naturae sanae: id videre est in pluribus sive alimentis, sive aliis externis rebus, quibus utimur, quae per se necessariae sunt naturae ut vivat quaeque usui esse possunt sano et infirmo, quamvis infirmo id quoque conferant, quod ad consecutionem sanitatis iuvent. Atqui talis est gratia, quae per se est necessarium medium naturae pro actibus supernaturalibus ideoque naturae quovis in statu necessarium: at praeterea propter hanc eandem rationem mediū, habet quoque rationem medicinae; cum enim potestatem conferat agendi salutariter et actus salutare, si a peccatore fiant, disponant ad iustificationem h. e. sanitatem recuperandam, gratia hanc potestatem peccatoribus tribuens, medicinae rationem habet. 3) Eadem gratia quae vires physicas et morales praebet ad agendum supernaturaliter, si subiectum reperiat concupiscentiae obnoxium, valere quoque potest ad eam refrenandam, sive eius morbum curandum. Vi enim concupiscentiae, quae moraliter agit suadendo aut alliciendo, vis ipsa moralis gratiae quae suadet bonum et allicit divinitas ad illud, idonea satis est ad resistendum; quare discrimen non est in ipsa gratia, sed solum quoad aliquem effectum, qui ab

ea procedit in hoc statu, non in priore procedebat, ubi deerat illud, quod eum effectum exigebat. Notandum vero quod hic effectus per se spectatus non est ratio adaequata necessitatis gratiae, quae propter supernaturales actus datur et sine qua concupiscentia frenari posset.

IV. Alterum doctrinae caput rursus est falsum. Nam quamvis verum sit gratiam naturae innocentis et Angelorum eam fuisse, cui posset voluntas resistere; falsum tamen est quod gratiae, quae naturae lapsae datur, non possit resisti. Id iam in superioribus probavimus satis. Ratio quoque quae affertur, primo falsum supponit, deinde, etiam eo dato, concludit nihil, imo oppositum demonstrat. Supponit enim per peccatum primi hominis amissas esse vires liberi arbitrii quibus se potest ad bonum et malum determinare, quod falsum est; sicut iam probatum est. Sed eo quoque concessio; quoniam gratia, quae nunc confertur, eo spectat ut naturam sanet, restituens nempe sanitatem pristinam, quoad ea saltem, quae necessaria sunt ad vitam aeternam merendam, libertas autem indifferentiae erat pars sanitatis Adami et necessaria in ea sanitate ad merendum; ea quoque nunc dicenda est restitui per eam gratiam, qua ea sanitas restituitur. Probat igitur ea ratio oppositum eius, quod demonstrare volebat.

V. Tertium quoque doctrinae caput itemque quartum falsa sunt. Nam, ut iam vidimus in Thesi XLIV, gratia discernens est ea quae merita naturae excludit, quae initium est omnis operis boni; ad id autem non requiritur gratia determinans, sed gratia praeveniens et praeparans voluntatem. Rursus ipse Adamus et Angeli sancti per gratiam fuere discreti: atqui ea gratia talis erat, cui posset resisti; ergo. Praeterea gratia est principium meriti, causa totius boni in nobis; quia dat ipsum actum bonum, dat autem quatenus et sine ea nihil salutare possumus et ipsa incipit praeveniendi voluntatem et subsequitur praeparatam voluntatem adiuvando: ad id vero non postulat gratia determinans, sed gratia praeveniens et adiuvans, vires physicas et morales conferens voluntati. Quare et quoad Angelos quoque et Adamum gratia dabat actum bonum eorumque merita ex gratia erant, quamvis non ex gratia indignis collata, sed ex gratia non dignis in ipsa naturae conditione donata et eatenus dicuntur speciali ratione

ea merita fuisse per liberum arbitrium, nostra autem ex gratia, quatenus merita primi hominis et Angelorum non erant ex gratia misericorditer superaddita naturae peccatrici et indignae. Scilicet quemadmodum humana natura, ita et liberum quoque arbitrium comparari potest tum prout natura solum quaedam est, cum gratia simpliciter sumpta, tum prout talis natura est instituta a Deo h. e. natura elevata et recta, cum aliqua gratia, quae rectitudinem culpabiliter amissam, misericorditer reparat. Si prima comparatio fiat, dicendum est merita primi hominis non ex natura vel ex libero arbitrio fuisse, sed ex gratia; si altera comparatio instituitur, dicendum quod merita primi hominis per liberum arbitrium fuerunt, nempe per liberum arbitrium a sua institutione rectum et nondum indigens gratia reparante defectum naturae, quem libere contraxisset.

VI. Nunc probandum est falsum prorsus esse quod doctrinam hactenus impugnatam tradiderit Augustinus iis in locis de Corrept. et Gratia. Id probatur sumus, instituta prius brevi analysi eorum, quae praecedunt disputationem Augustini de duplici adiutorio.

Itaque notandum quod Augustinus hunc librum De Correptione et Gratia scripsit, ut probaret aliquibus bonis Monachis Adrumetinis corrigendos esse eos, qui male agunt, quamvis bene agere donum sit Dei et gratia non naturae meritis rependatur, sed gratis detur. Utrumque autem tunc Augustinus et correptionis utilitatem et gratiae gratuitatem; nam utrumque ab iis monachis impetebatur, qui dicentes non corripiendos esse male agentes, sed tantum orandum esse Deum, ut det eis bonam voluntatem, eo rem deducebant; ut, si mali corripiendi sunt, negandum sit donum Dei esse opera bona, sed ea tribuenda sint hominum voluntati.

Quod spectat ad gratiae gratuitatem illud Augustinus defendit, quod prius iam contra pelagianos defenderat; porro ipse nunquam prius eam gratiam propugnauerat, quae det actum bonum determinando ad unum voluntatem ita, ut ei non possit resisti. Et sane nihil huiusmodi occurrit in responsionibus Augustini ad singulas obiectiones monachorum. Non abs re esse arbitramur summam referre et obiectiones et responsiones, quibus continetur prior libri pars, ex quibus

ocasio nata est tractandi de duplici adiutorio; ita enim mens Augustini erit nobis perspicua magis.

Monachi aiebant (n. 4.) »Ut quid nobis praedicatur atque praecipitur ut declinemus a malo et faciamus bonum, si hoc nos non agimus sed id velle et operari Deus operatur in nobis?»

Augustinus respondet: falsum esse quod nos non agamus; sed verum esse nos non agere ex nobis et requiri praevenientem gratiam. Porro huius gratiae necessitas non facit inutilem Superiorum praedicationem et praecceptum; nam praedicatio et praecceptum eo spectant ut ostendant quid faciendum sit et cuius viribus fiat cum fit et quis sit orandus cum vires desunt; sicut ergo gratia externa legis non est inutilis, quamvis necessaria sit interior gratia, quae gratis datur, ad facienda opera legis, ita nec praedicatio nec praeccepta Superiorum sunt inutilia.

Instant Monachi (n. 5.) »Ergo praecipiant tantummodo nobis quid facere debeamus, qui nobis praesunt et ut faciamus, orent pro nobis, non autem nos corripiant et arguant, si non fecerimus.»

Augustinus respondet omnia fieri debere, quia sicut in praeceptione cognoscis quid facere debeas et in oratione cognoscis unde accipias quod vis habere; ita in correptione cognoscis *tuo te vitio non habere* quod habere debes. Correptio ergo utilis est, quia per eam docemur nostro vitio nos non accipere a Deo bonum.

Monachi (n. 6.) »Quomodo meo vitio non habetur, quod non accepi ab illo, a quo nisi detur non est omnino alius, unde tale ac tantum munus habeatur?»

Augustinus monet paululum heic esse immorandum et deinceps difficultatem eorum repetens, eos ita loquentes inducit.

Monachi (ibid.) »Praecepte mihi quid faciam et si fecero, age pro me gratias Deo, qui mihi ut facerem dedit; si autem non fecero, non ego corripendus sum, sed ille orandus est, ut det quod non dedit... ora ergo pro me ut accipiam caritatem... Recte corripere si eam mea culpa non haberem, hoc est si eam possem mihi dare vel sumere ipse nec facerem, vel si dante illo, accipere noluissem. Cum vero et ipsa voluntas a Domino praeparetur, cur me corripis, quia vides me eius praeccepta facere nolle?»

Augustinus (n. 7. 8.) prius quaestionem circumscribit quoad eos, qui non faciunt praeccepta Dei iam sibi nota, cuiusmodi erant illi Monachi. Tum respondet: 1) quicumque Dei praeccepta iam sibi nota non facit, *suo vitio malus est*; ideo 2) si corripitur non vult, eo ipso corripendus est, quod corripitur non vult; quia non vult, *sua vitia sibi demonstrari*. 3) Per correptionem, qua vitia demonstrantur, excitatur utilis dolor, quo nempe quaeratur medicus, ostenditur propria difformitas et ita excitatur homo ad desiderandum et orandum reformatorem. Quare 4) correptio medium quoddam est, quo pervenimus ad accipiendum a Deo, quod ab ipso est petendum: quamvis ipse solus citra superiorum correptionem dare possit. Sed et ipse solus dare potest gratiam citra orationem et fidem, citra praedicationem et nihilominus hi monachi non negant orationis et praedicationis utilitatem: fateantur ergo utilitatem quoque correptionis. Responso ergo huc redit: non esses corripendus, si tuo vitio non esses malus, si correptio non esset medium, quo utitur Deus ad gratiam dandam, concedo, vel transeat; sed si e contrario, tuo vitio sis malus et Deus correptione utatur ad gratiam conferendam; nego. Porro advertit quod cum Augustinus dicit eos suo vitio esse malos, dicit eo ipso illos quidem praeveniente gratia fuisse vocatos a qua sola datur potestas agendi et quae gratuito datur, sed eos noluisse vocationi consentire; nam consentire vel dissentire propriae voluntatis est.

Monachi non contenti adhuc urgent argumentum idem (n. 9.) »Apostolus ait: Quis enim te discernit? quid autem habes quod non accepisti? Cur ergo corripimur, arguimur, reprehendimur, accusamur? Quid facimus, qui non accepimus? Obedientiam non accepimus; quid itaque corripimur, quasi nos eam nobis dare possimus et nostro arbitrio dare nolimus?»

Augustinus in primis advertit quod qui haec dicit, extra culpam se videri vult, in hoc quod non obedit Deo; quia utique ipsa obedientia est munus Dei. Tum respondet responsione bimembri. Distinguit eam: qui ita loquuntur vel sunt iam regenerati, vel non sunt regenerati. Si nondum sunt regenerati, iure corripitur in eis inobedientia, quae in ipsis est, quia haec non a Deo est, qui fecit hominem rectum, sed ab homine peccante et cum peccatum eius sit ita commune

omnibus, ut et singulorum sit proprium: merito in singulis inobedientia corripitur. Hoc est, ea ratione, qua peccatum originale nostrum est, eadem possunt ob ipsum illud gerentes reprehendi, non reprehensione proprie dicta, qua culpa voluntati personali imputatur, sed reprehensione, quae perinde sit ac reprobatio rei malae, quae locum habere potest ubicumque haberi potest damnatio; propter peccatum originale vero iure homines damnantur. Atque id ab Augustino dictum est, ut intelligant homines non esse iniquitatem apud Deum, et ut homines sibi ipsis displiceant, qui se malos fecerunt. Verum id potius per transennam dictum est ab Augustino: non enim Monachi illi, quibuscum agebat, tales erant, aut in hac hypotesi loquebantur.

Itaque si regenerati sunt, qui haec obiciunt, Augustinus negat quod non acceperint. Perpende hanc responsionem, quae mentem Augustini aperit nodumque solvit difficultatis, quae totam disputationem legentibus forte subrepat et memorare qui sit scopus proprius huius disputationis: malos nempe esse corripiendos. Ait ergo: «Si iam iustificatus in malam vitam sua voluntate relabatur, certe iste non potest dicere: non accepi, quia acceptam gratiam Dei suo in malum libero amisit arbitrio.» Si iustus qui peccat non potest dicere: non accepi obedientiam; quia culpa sua amisit gratiam quam acceperat: ergo cum ea gratia coniuncta erat potestas obediendi ideoque defectus obedientiae ipsi imputandus est, non Deo, a quo, si voluisset, et actualem obedientiam accepisset, ad quod bonus usus gratiae acceptae sufficiebat. Hic est sensus responsionis Augustini.

Addit Augustinus quod qui gratiam acceptam amisit, si correptione compunctus salubriter ingemit et ad meliora revertitur, in eo profecto utilitas correptionis apparet. Quare rursus patet correptionem utilem esse.

Monachi contra acrius pugnant (n. 10.) aientes: «Possum omnino, quando me arguis quod ex bona vita in malam mea voluntate relapsus sum, dicere adhuc: quid ego feci, qui non accepi? Accepi enim fidem, quae per dilectionem operatur; sed in illa usque in finem perseverantiam non accepi. An quisquam dicere audebit istam perseverantiam non esse Dei donum?» Scilicet quoniam donum Dei est perseverantia, ea

haberi non potest nisi accipiatur a Deo; ego autem a Deo non accepi, qui non perseveravi; nam perseverassem si accepissem: ergo possum dicere: non accepi.

Adverte istos monachos non potuisse de se affirmare nisi defectum perseverantiae partialis usque ad certum tempus; defectus enim perseverantiae totalis usque in finem vitae nequit nisi in ipso fine vitae cognosci, sicut et perseverantia. Nihilominus, quia perseverantia usque in finem postulat ut iustitia accepta tandem retineatur et iustitiam deserere est quaedam via ad non perseverandum usque in finem; hinc isti monachi aiunt se non accepisse perseverantiam in finem, personam veluti inducentes eorum, qui ita iustitiam deserunt ut non perseverent finaliter.

Augustinus respondens 1) concedit imo, quia prima vice de hac re disserte et explicite agit, probat longa oratione (n. 10.—24.) perseverantiam esse Dei donum. 2) Docet vere dici posse: «homo in eo, quod audieras et tenueras, in eo perseverares, si velles» (n. 11.). Confer hoc cum responsione praecedente: inculcatur enim eadem veritas. 3) Contendit quod etsi donum Dei sit perseverantia; non sequitur illud, quod ultimo monachi colligebant ex his omnibus h. e. non esse eos corripiendos; nam iuste corripiuntur, qui «ex bona in malam vitam sua voluntate mutati sunt» (n. 11) et quia correptio valere potest ut respiciant et sic finalem perseverantiam assequantur, si sunt secundum propositum vocati (nn. 13. 25.). Si ex bona in malam vitam sua voluntate mutati sunt; ergo rursus haec mutatio non defectui gratiae, qua potuissent boni permanere, sed abusui gratiae huius tribuenda est. Aliis verbis praesentia gratiae vere sufficientis indicatur. Sed de hoc alibi.

Ex hac disputatione liquet Monachos illos Adrumetinos non esse assecutos sensum earum propositionum, quae non sunt Augustini, sed Scripturae: *bona opera esse Dei dona, Deum operari nostram voluntatem, nihil nos habere quod non acceperimus*: ita enim eas intelligebant, ac si excluderent omnem operationem voluntatis, quae e contrario non excludunt cooperationem liberam voluntatis gratiae praevenienti et meritum ex gratia partum pro gratis subsequentibus, sed tantum operationem naturae antevertentem et merentem gratias vel ex se sola sufficientem ad operandum salutariter.

Ad Augustinum quod spectat, patet ipsum in hac disputatione habuisse semper prae oculis ultimam conclusionem Aduertinorum, quam impugnat, nempe *male agentes non esse corripiendos* atque ad eius impugnationem tela suae argumentationis potissimum dirigere.

Inspicienti responsiones Augustini patet quoque ipsum respondere quantum satis est ad infringendam vim argumentorum adversariorum nec adeo sollicitum esse uberius explicationis et penitioris demonstrationis in re satis evidenti: posse nempe malos corripere, etsi bene agere sit ex gratia Dei.

Tandem basis totius responsionis Augustini haec est: *nos vitio nostro mali sumus: non manemus in iustitia accepta, quia nolimus: Deus dedit potestatem iustitiae manendi in iustitia, sive potestatem perseverandi.* Atque haec basis nullo modo cohaeret cum doctrina gratiae necessitantis. Ergo quae in hoc libro praecedunt capita illa de duobus adiutoriis, non favent profecto interpretationi iansenianae.

VII. Ceterum advertendum quod Augustinus de gratia et de iis qui per gratiam vocantur haec disputans, habet prae oculis, ut frequenter solet, tum *gratiam congruam* (qua nempe quis vocatur sicut aptum est ei ut vocentem non respuat, ut ait ad Simplicianum L. I. q. II. n. 13.) tum *vocatos secundum propositum*, h. e. *electos seu praedestinos*, quos et *filios promissionis* appellat. Quare disputationem cum Aduertinis susceptam, qua prima pars libri absolvitur, ita concludit c. 9. n. 25. »Nemo ergo dicat non esse corripiendum qui exorbitat de via iusta, sed ei redditam et perseverantiam a Domino tantum esse poseendam: nemo prudens et fidelis hoc dicat. Si enim secundum propositum vocatus est iste, procul dubio illi etiam quod corripitur Deus cooperatur in bonum. Utrum autem ita sit vocatus, quoniam qui corripitur, nescit, faciat ipse cum caritate quod scit esse faciendum; scit enim talem corripiendum, facturo Deo aut misericordiam aut iudicium, misericordiam quidem, si a massa perditionis ille qui corripitur gratiae largitate discretus est et non est inter vasa irae, quae perfecta sunt in perditionem, sed inter vasa misericordiae, quae praeparavit Deus in gloriam, iudicium vero, si in illis est damnatus, in his non est praedestinus.» Haec autem limitata ratio concipiendi gratiam Dei, paulo obscuram et impeditam

reddit responsionem Augustini, quae secundum plenam doctrinam catholicam brevissime et clarissime illis bonis monachis reddi potuisset. Cf. quae dicemus Th. XLVIII.

Iam vero doctrina ab Augustino explicata in ultima responsione suppediavit occasionem quaestioni de gratia sive adiutorio collata Adamo et sic explicationi duplicis adiutorii.

VIII. Doctrina autem Augustini de duplici adiutorio (capp. 10—12) hac redit. Agit data opera de gratia sive adiutorio perseverantiae. Comparat ipse Adamum non perseverantem in statu iustitiae originalis cum Sanctis perseverantibus usque ad mortem atque habuisse Adamum *adiutorium sine quo non poterat perseverare et quo poterat perseverare*, Sanctos habere *adiutorium quo fit ut perseverent sine quo perseverant.*

Declaratio prioris adiutorii continetur his capitibus doctrinae, quam ibidem Augustinus tradit. Adam habuit gratiam magnam (n. 29.), qua poterat permanere in bono quod acceperat (n. 32), habuit adiutorium, quo poterat non peccare (n. 34), quo poterat perseverare si vellet (n. 32), adiutorium, quod desereret, cum vellet et in quo permaneret, si vellet (n. 31), non fieret ut vellet (n. 31), adiutorium relictum in eius libero arbitrio (n. 31), adiutorium, quod et Angeli sancti habuerunt, qui per liberum arbitrium steterunt (n. 32), adiutorium quo perseverare posset, non quo ipsa perseverantia donaretur (n. 34.).

E contrario *adiutorium quo perseverandi*, illud est quo non solum potestas perseverandi, sed perseverantia ipsa donatur (n. 34.), quemadmodum per beatitudinem, quae data fuerit, continuo fit homo beatus (ibid.), est adiutorium Dei, sine quo perseverare non possunt, in quo non solum permanent, si velint, sed tale, ut in eis Deus operetur ut velint (n. 38), est potentior gratia, qua nunc indigent sancti (n. 30), est adiutorium, quo infirmitati voluntatis humanae subvenitur, ut indeclinabiliter et insuperabiliter agatur a gratia Dei (n. 38.).

IX. Advertant eruditi (cf. Zacharia Thesaurus theologicus. Tom. V. Controv. 3. opusc. 7.) talem ab Augustino exhiberi notionem adiutorii Adami, ut concipere oporteat aliquid in habitu positum et permanens, non aliquid tantum actuale et transiens. Et sane adiutorium, *in quo quis permanet, quod deserit homo cum vult*, aliquid permanens significat (neque his

loquendi modis gratiam actualem solet Augustinus significare. Verum, si haec exclusive accipiuntur, probari nobis non possunt. Nam et certa est Augustini sententia, Adamum indignuisse gratia actuali tum intellectus tum voluntatis atque pro quovis opere bono eadem indignuisse eique utranque fuisse praesto semper (App. ad. c. II.) et heic quoque satis Augustinus indicat gratiam actualem praeter habitualia dona. Dicit enim (n. 32) quod ut Adam *in bono, quod acceperat quodque nondum perdidit, permaneret, egebat adiutorio gratiae, sine quo id omnino non posset et acceperat posse, si vellet.* Satis distinguitur heic adiutorium gratiae a bono, quod acceptum fuerat et in quo permanendum erat. Atqui bonum acceptum, quod nondum amissum erat, est ipsa iustitia et sanctitas originalis quae gratiae habitualis est donum.

Dices: *adiutorium quo* diversum ab adiutorio dato Adamo, exhibetur tale, ut per ipsum dicatur Deus (n. 38) *operari velle*; ergo adiutorium Adamum non operabatur velle ideoque non erat gratia voluntatis.

Respondeo: quandoquidem heic non est quaestio nisi de adiutorio perseverantiae: illud *velle* non est simpliciter quodcumque velle, sed *velle perseverare*. Cur autem dicatur Deus operari in Sanctis hanc voluntatem, non esse operatum nec fuisse operaturum in Adamo, constat ex dicendis.

Quocirca *adiutorium sine quo* non ita complectitur habitualia dona, ut includat quoque gratias actuales, quae per se pertinent ad statum iustitiae et ex lege Dei iusto cuius debentur. Ergo *adiutorium sine quo* non ex utroque elemento constabat. Utrumque elementum spectat ad constitutionem principii potentis perseverare; unde *adiutorium sine quo* non, quod potestatem hanc constituebat, spectat ad genus causarum efficientium. Indoles tamen eius propria secundum quam differt ab altero adiutorio distinctius recognoscetur, cognito *adiutorio quo*.

X. Itaque *adiutorium quo* 1) comparatur causae formalis. Aliud est adiutorium sine quo aliquid non fit, et aliud est adiutorium quo aliquid fit. Nam sine alimentis non possumus vivere nec tamen cum adfuerint alimenta, eis fit ut vivat qui mori voluerit. Ergo adiutorium alimentorum, est sine quo non fit, non quo fit ut vivamus. At vero beatitudo, quam non habet homo, cum data fuerit, continuo fit beatus. Adiutorium

est enim non solum sine quo non fit, verum etiam quo fit propter quod datur... Nunc Sanctis in regnum Dei per gratiam Dei praedestinati tale adiutorium datur, ut eis perseverantia ipsa donetur; non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint." Huic adiutorio respondet novissima libertas non posse peccare et novissima felicitas perseverantiae bonum non posse deserere, quae sunt bona potiora aliis, nempe posse non peccare et posse non deserere bonum, quae respondent alteri adiutorio (n. 33). Porro adiutorium, quo fit ut quis perseveret et quo dato fieri non potest ut quis non perseveret, quo perseverans fit, ut per beatitudinem quis fit beatus, est certe ipsa perseverantia formalis vel ipsam sine dubio complectitur.

2) Istud adiutorium comprehendit quoque ea auxilia efficaciac, quibus perseverantia activa usque in finem obtinetur. Sane adiutorium hoc, quod (n. 34) appellatur *adiutorium quo*, est illa gratia, cuius characteres describit (n. 31.) »Haec prima est gratia (adiutorium quod desereret, cum vellet...) quae data est primo Adam; sed hac potentior est in secundo Adam. Prima est enim qua fit ut habeat homo iustitiam, si velit; secunda ergo plus potest, qua etiam fit ut velit et tantum velit tantoque ardore diligit, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat." *Adiutorium quo* est id quo fit ut Sancti »invictissime, quod bonum est, velint et hoc deserere invictissime nolint" (n. 38). Est adiutorium, quo »tantum Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint quia sic volunt, ideo sic velint, quia Deus operatur ut velint" idque »inter tot ac tantas tentationes, quibus infirmitate sua voluntas (sine gratia) succumberet" (ibid.). Atqui haec est gratia sive series gratiarum efficientium perseverantiam activam.

3) Haec gratiarum series complectitur etiam exteriores gratias, quibus occasiones bene agendi suppeditantur et occasiones peccandi arcentur vel occasio resipiscendi offertur et mors differtur, cum homo in peccato est et infertur, cum iustus est. De iis enim, qui actu perseverant, dixerat (n. 13): »non esse dubium quod et procuratur eis audiendum Evangelium et cum audiunt credunt et in fide, quae per dilectionem

operatur, usque in finem perseverant et si quando exorbitant, correpti emendantur... et nonnulli accepta gratia (iustificationis) in qualibet aetate, periculis huius vitae mortis celeritate subtrahuntur." Ac de iisdem dicit (n. 34.) quod >fides eorum perseverabit usque in finem, nec eam nisi manentem vitae huius inveniet finis." Atque talibus docet omnia cooperari in bonum >usque adeo prorsus omnia, ut etiam si qui eorum deviant et exorbitant, etiam hoc ipsum eis faciat (Deus) proficere in bonum, quia humiliores redeant atque doctiores."

Quapropter certa est sententia eorum, qui docent *adiutorium quo* non esse unam gratiam, sed seriem gratiarum sive divinam providentiam erga Sanctos complectentem tum gratias interiores tum exteriores et quiddam ad salutem praedestinati confert ipsamque perseverantiam passivam, qua providentia ita iustus regitur ut tandem actu perseveret.

XI. Quaeritur ergo an ex characteribus utriusque adiutorii iure Iansenius collegerit Augustini doctrinam esse, quod gratia, quae in hoc statu naturae lapsae et reparatae datur et quam ipse Augustinus contra pelagianos tot operibus defendit, necessitatem inferat voluntati quae hoc sensu accipiendam esse doctrinam Augustini de gratia naturae lapsae in omni eius controversia cum pelagianis aut semipelagianis.

Respondeo contendere quidem haereticos distinctionem duplicis adiutorii traditam in lib. De Correp. et grat. clavem esse necessariam pro aperienda intelligentia totius doctrinae Augustini circa gratiam: verum id perperam affirmatur. Et 1) quidem quia id non videtur censuisse ipse Augustinus, qui in contentione pelagiana, dum ferveret disputatio, nunquam duplicis adiutorii mentionem vel minimam iniecit, quod tamen facere debuisset, si ea distinctione ommissa, doctrina eiusdem de gratia est inintelligibilis: devictis tandem pelagianis, ad quosdam pios monachos scribens, eam distinctionem profert in medium, quae una tantum vice in tot operibus comparat.

2) Quia haec nova distinctio spectat e sententia eiusdem auctoris non ad gratiam generatim sed ad *gratiam perseverantiae*; in controversia autem pelagiana disputatum est generatim de gratia necessaria ad bonum opus, ad fidem, ad quemcumque actum bonum, sive perseveraturi sint qui bene agunt, sive secus.

Quamvis autem ea distinctio non sit clavis necessaria pro aperienda intelligentia doctrinae augustiniana de gratia; negari tamen non potest quod, cum ab Augustino tandem producta sit, lucem quandam afferre possit ad clarius intelligenda quaedam capita doctrinae eiusdem aut ex ea saltem liceat argumentari pro tuenda certa interpretatione doctrinae Augustini.

XII. Quare ad quaestionem propositam respondeo directe negans iure Iansenium collegisse, quae colligit. Nam 1) heic Augustinus non disputat de gratia necessaria ad singulos actus eademque efficaci, quae datur etiam non perseverantibus quaeque data est quoque Adamo, qui certe aliquid boni operatus est ante peccatum, sed de gratia perseverandi, et quidem quoad Adamum non de gratia perseverandi in iustitia usque ad finem vitae, quam ipse quoque habuit, sed de gratia perseverandi in statu integritatis; quoad iustos vero de gratia perseverandi usque in finem in statu restitutae sanctitatis. Atqui quaestio nostra cum Iansenio est de natura gratiae actualis quae datur ad singulos actus. Haec proinde doctrina Augustini non spectat ad nostram quaestionem.

2) Ut paucis rem expediam: quiddam de utroque adiutorio affirmatur, rite intelligitur, si *adiutorium quo* prout est efficiens, dicatur esse series auxiliorum tum ex divina virtute valentium non solum ad salutariter agendum, sed et ad concupiscentiam ceteraque impedimenta superanda, tum ex divina praesentia infallibiliter efficacium, quae absoluta intentione a Deo conferantur ut certissime perseverantia obtineatur: *adiutorium autem sine quo* non dicatur esse auxilium sufficiens ad operandum salutariter collatum tamen citra absolutam intentionem ut Adam in eo statu integritatis perseveraret.

Sane in hac hypothesis vere dicitur 1) gratiam et perseverantiam relictam fuisse in libero arbitrio (!) Adami; non

(1) Ea enim quorundam interpretatio nequit nobis probari, qua asseritur his verbis significari quod gratia Adami fuerit gratia solius cognitionis, gratia praedestinatorum sit gratia quoque voluntatis: nam neque heic sermo est de gratia necessaria ad singulos actus, neque intelligitur cur gratia voluntatis non sit relictam in libero arbitrio sanctorum, nisi nostram admiseris interpretationem et praeterea falso supponitur Augustinum non admisisse pro statu integritatis gratiam voluntatis, ut superius vidimus.

vero in arbitrio libero Sanctorum. Nam non existente absoluto decreto perseverantiae Adami in statu integritatis, neque erat voluntas conferendi ea auxilia, quibus certissime obtineretur ea perseverantia: sed datis opportunis auxiliis, a sola voluntate Adami primum pendebat determinare perseverantiam illius status. Secus e contrario contingit quoad perseverantiam Sanctorum, quae primum dependet ex decreto Dei conferendi seriem gratiarum infallibiliter efficacium, quibus datis fieri nequit ut homo nolit. Certe non decrevit Deus absoluta antecedente voluntate ut status integritatis perseveraret, sed voluntate absoluta antecedente decrevit ut gratia reparatae salutis in pluribus efficax esset aeternumque maneret. Eo enim ipso quo decreta Redemptione, voluit Christum esse caput, voluit et esse corpus quod ei perpetuo aptaretur, ne unquam vitio nostro fieret ut caput maneret sine corpore. Id se curaturum Deus certe statuit ut in aeternum forent, qui Christo essent incorporati, sancti scilicet in aeternum beati. Hanc oeconomiam divinam prae oculis heic habet Augustinus eamque in concreto iis sanctis applicat, qui reapse aeternum salvantur. Vere dicitur 2) quod gratia Adami dabat posse, gratia Sanctorum dat actum; quia reapse defuit ibi actus, heic est. Vere dicitur 3) quod gratia Adami non fiebat ut vellet: hac enim phrasi *Deus operatur ut velint* non significat Augustinus tantum gratiam voluntatis simpliciter sicut alibi (cf. Th. XLIV. p. 1^a. et Th. XLVIII. p. 1^a.), sed specialem gratiam Dei; est enim ea gratia, qua *indeclinabiliter, insuperabiliter et invictissime* homo vult bonum, quae nempe infallibiliter effectum assequitur. Iam vero talis non fuit gratia Adami: gratia ergo Adami non fiebat ut vellet: per gratiam autem Sanctorum Deus operatur ut velint, non solum quia in illo defuit actus perseverandi, in his est: sed quia Deus his ex voluntate absoluta ut sit perseverantia, confert ea auxilia, quibus ipse infallibiliter perseverantiam eorum assequatur; operatur ergo Deus seu facit ut velint nec permittit ut nolint perseverare: aliter vero se gessit Deus erga Adamum. Verum dicitur 4) quod potentiore gratia modo homines indigeant, atque hac subventum sit infirmitati humanae, ut indeclinabiliter et insuperabiliter agatur a gratia Dei: nam his praeter quam quod significatur *e)* gratiam medicinalem maiores vires exercere,

quia et contra concupiscentiam infirmitatemque naturae robur addere debet *b)* eiusque gratiae moralem necessitatem in hoc statu haberi *c)* ac gratiam perseverantiae eam nunc conferri, qua infallibiliter obtineatur effectus: significatur praecipue *d)* oeconomiam huius antecedentis praedestinationis perseverantiae susceptam esse a Deo pro hominibus lapsis, propter maiorem, ex parte infirmitatis naturae, difficultatem perseverandi in bono; quod quidem utrum sit nec ne disputare licebit; sed nunc sententiam Augustini proponimus, qui ita censuit.

Haec omnia non postulant gratiam determinantem voluntatem ad unum, sed solum gratiam, quae ex se robusta sit contra impedimenta et ex divina praescientia sit infallibiliter effectum consecutura. Novit enim Deus vocare homines sicut aptum est eis ut vocantem sequantur. Huc redit explicatio Merlini oper. cit. pag. 224. p. 1^a. d. ult.

THESIS XLVII.

Gratia omnis potestatem tribuens operandi est vere sufficiens ad id propter quod datur, sive operatio consequatur sive non. Pariter gratia omnis est efficax, si efficax illud dicatur, ut merito dicitur, quod potest aliquid efficere. Quia vero non omnis gratia suum sortitur effectum, ideo ratione habita termini sive effectus, qui adest vel abest, gratia dividitur in sufficientem et efficacem; ut efficax vocetur illa, quae efficiens est, seu cum effectu coniuncta est, sufficiens, quae licet potestatem antecedentem et completam tribuat operandi, cum effectu tamen non coniungitur. Huius realis divisionis affirmatio eo spectat, ut statuatur non eas solas a Deo hominibus lapsis dari gratias, quae sint cum effectu coniunctae, sed alias quoque a Deo conferri, quae potestatem quidem antecedentem et completam ad agendum tribuant, suo tamen effectu, ex hominis arbitrio, sint destitutae ideoque gratiae Dei posse resisti. Quae quidem est doctrina, quam contra haereticos catholica adserit Ecclesia.

I. Omnis potestas est sufficiens ad id ad quod est ordinata seu aliis verbis ad id quod potest; in hoc namque est posita sufficientia virtutis, sufficientia enim dicitur quoad aliquem

effectum determinatum et tunc virtus sufficiens dicitur cum illud potest, seu eum potestatem habet illum faciendi. Porro omnis potestas comparata cum eo ad quod ordinata est et quod ea dicitur posse, est potestas, quae non requirit aliam vim sibi superaddi ut illud possit; secus enim falsum esset quod ipsa illud possit, sed foret ad summum potestas alterius effectus minoris. Iam vero gratia omnis potestatem confert operandi salutariter, non quaevis gratia cuiuscumque actus potestatem dat, sed singulae gratiae pro certis et determinatis actibus dant potestatem. Haec potestas, quae est ratio cur actus sit, est potestas *antecedens* ipsum exercitium facultatis. Itaque quoad illos actus, propter quos gratia potestatem confert, eadem gratia sufficiens est; omnis ergo gratia est sufficiens ad id propter quod datur. Cum ergo sufficientia posita sit in potestate et haec prior sit actu sive operatione ideoque sit etiam non existente actu; hinc sufficientia gratiae eadem manet, sive actus, propter quem datur, existat, sive secus.

II. Penes probatos latinos Scriptores terminus *efficax* significationem habet potestatis; illud nempe significat *quod potest efficere*, sive actu efficiat, sive non: actuale enim exercitium non requiritur ut vere alicui adseri possit appellatio *efficacis*. Si igitur hoc sensu, quem nemo reiicere potest, sumatur terminus *efficax*, tunc omnis gratia est vere *efficax*, sicut et vere sufficiens, sive potest illum actum propter quem datur.

III. Cur ergo distinguitur gratia in *sufficientem* et *efficacem*? Abstractione facta a quovis systemate speciali, quod non spectat ad fidem et interpretatione adhibita, quae admitti debet in quovis systemate quaeque ad fidem sufficit; distinctio haec petitur ex termino extrinseco h. e. effectu, qui potest esse et non esse et reapse modo est, modo non est. Illa ergo gratia, quae suum sortitur effectum, quae actum bonum voluntatis reapse producit, dici consuevit *gratia efficax* (satius diceretur *efficiens*), ut per terminum *efficax* non sola potestas efficiendi sed actualis efficacia significaretur. Porro contracto termino *efficax* ad eam specialem significationem, gratia quae cum actu bono non coniungitur, non dicitur *efficax*, sed retinet appellationem *sufficientis*, cuius appellationis veritas sola

potestate absolvitur. Ut haec propria significatio, qua excluditur positio actus, magis determinetur, solet quoque gratia vocari *pure sufficiens*. Itaque hac distinctione non discrimen naturae, sed facti significatur.

Ratione enim naturae utraque habet *efficaciam* virtutis; utraque enim est sufficiens, sed ad factum quod spectat, deest alteri connexio cum actu libero salutari, quam altera habet et ideo ea manet in statu purae sufficientiae.

IV. Porro ut haec distinctio sit vera in ordine logico, satis est quod gratia possit concipi coniuncta cum effectu et possit concipi seiuncta ab effectu. Ut autem sit vera etiam in ordine reali sive historico, necesse est ut gratia aliqua per se sufficiens et efficax in actu primo, sit quoque efficax in actu secundo et aliqua gratia per se sufficiens et efficax in actu primo, non sit in actu secundo efficax. Id porro est quod affirmatur ab iis, qui distinctionem hanc gratiae in sufficientem et efficacem affirmant *esse realem*.

Quaeritur enim utrum omnis gratia, quae a Deo confertur hominibus lapsis, sit efficax h. e. cum actu bono coniuncta. Affirmant calviniani et ianseniani, ideoque negant existere gratias pure sufficientes. Iansenius De Gratia Christi. L. III. Cf. Stephanum Dechamps L. I. Disp. 8. Negant Catholici, qui proinde contendunt gratias dari quoque pure sufficientes. Quaestio est maximi momenti. Si enim non dantur gratiae nisi efficaces; quotiescumque effectus abest, defuisse quoque dicenda est gratia, ut docet Iansenius De Grat. Christi. L. II. c. 25. et ideo quotiescumque homo peccat, caruit gratia, qua posset agere salutariter. Hinc prima propositio Iansenii: »Aliqua Dei praecepta hominibus iustis volentibus et conantibus, secundum praesentes, quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant." Et quia gratia manens pure sufficiens est ea, cui voluntas resistit; hinc ea gratia sufficiente negata, sequitur quoque altera Iansenii propositio: »Interiori gratiae in statu naturae lapsae nunquam resistitur"; gratiae enim efficaci h. e. coniunctae cum effectu non resistitur.

V. Probandum est igitur dari gratias quoque pure sufficientes h. e. non omnes gratias, quas Deus confert, suum sortiri effectum, sed ab actu bono seiunctas esse. Et quia haec seiunctio non ex natura gratiae repetenda est, quae,

sufficiens cum sit, par est per se effectui producendo; ex solo arbitrio voluntatis ea repeti potest. In thesibus praecedentibus negavimus necessitatem consecutionis actus boni et proinde affirmavimus possibilitatem defectus eiusdem, haec praeterea factum quoque asserimus, asserentes reapse dari gratias, quae sint pure sufficientes, gratias nimirum quae potestatem antecedentem et completam operandi tribuunt, carent tamen effectu sive ab actu bono, propter quem dantur, sciuntae sunt.

Gratia itaque pure sufficiens est gratia, quae dat *potestatem* ad actum potestatemque *integram*, ita ut ex parte principii agentis nihil aliud postuletur; secus enim non esset sufficiens, est gratia, qua praeparatur voluntas a Domino, qua ut boni aliquid agant tangit Deus paternis inspirationibus corda fidelium, est ea gratia, iuxta Augustinum, quae dat velle, facit ut faciamus (Cf. Th. XLIV. p. 1^a.) Est tamen simul talis ut cum effectu non sit coniuncta, et ideo vocatur *pure sufficiens*, seu simpliciter sufficiens. Huius existentia probanda est.

VI. Probatur 1) auctoritate Scripturarum. Ex Scripturis docemur praecepta legis Dei obligare omnes homines, saltem qui ea noverunt tum iustos, tum peccatores, pariter ex Scripturis docemur observationem legis, quam Deus exigit saltem a iustis (ut minimum dicamus) esse observationem salutarem, quae nempe in vitam aeternam iustos perducere possit: constat autem ex iisdem Scripturis observationem legis salutarem sine gratia Dei fieri non posse. Iam vero ex his consequitur, ergo omnes homines, iusti saltem, possunt observare salutariter legem Dei, ergo gratiam habent necessariam, quae conferat hanc potestatem, ergo cum non observant et peccant, poterant observare salutariter, ergo cum peccant, gratiam habebant qua poterant, si voluissent, observare; porro plures iusti peccant reapse: ergo ii habuerunt gratiam ne peccarent; ea autem gratia sine effectu fuit; ergo reapse gratiae pure sufficientes dantur.

Et re quidem vera reprehenduntur peccatores a Deo et reprehenduntur eo quod cum Deus omnia iis media ad bene vivendum abundanter fuerit impertitus, ii tamen peccare voluerint. Isaiae V, 3. seqq. Nunc ergo habitatores Ierusalem et viri Iuda, indicatote inter me et vineam meam. Quid est quod debui ultra facere vineae meae et non feci ei? An quod expectavi ut faceret uvas et fecit labruscas? Vineae penes pro-

phetas frequenter est populus electus (cf. Isaiae III, 14. XXVII, 2. Matt. XX, 1. seqq. XXI, 33. seqq. Luc. XX, 9.) Somniantur vero, qui vineam, de qua haec est sermo, volunt esse Adamum; quid enim sibi volunt quae immediate sequuntur? Et nunc ostendam vobis *quid ego faciam* vineae meae; *auferam* sepem eius etc.? Nonne Deus ipse interpretatur allegoriam v. 7. vinea enim Domini exercituum domus Israel est...? Sermo est ergo hoc in loco de hominibus lapsis. Iam vero testatur Deus et se omnia praesidia vel auxilia ad iudicium et iustitiam faciendam contulisse iis hominibus et eos noluisse bene agere atque haec est ratio reprehensionis, quod ii non fecerint quando Deus cuncta iisdem, quae necessaria et opportuna essent, quantum in ipso erat, praestitisset: atqui inanis foret et iniusta haec reprehensio, si illi homines caruissent gratia potestatem conferente; ergo.

Rursus in hoc testimonio adverte quod collatis auxiliis, dicitur expectare Deus bonum usum eorumdem; ideoque docemur voluntatem relinqui sub gratia cum potestate indifferenti et in ipsa, nullo autem modo in defectu gratiae, rationem esse cur actus non sit; poterat ergo voluntas, si voluisset: gratia igitur aderat, quae suo termino caruit ob culpam hominis.

Item queritur Deus divitias gratiae suae contemni a peccatoribus eiusque gratiae, quae peccatores ad poenitentiam adducit Rom. II, 4; at non posset dici quod peccatores contemnant eas gratias, quas non acceperunt et gratia, quae adducit ad poenitentiam, confert potestatem integram poenitendi: ergo.

Pariter peccatores Deus arguit comparans eos cum iis, qui iisdem auxiliis instructi, operati essent bene. Matth. XI, 21: ergo unica causa, cur bona operatio in prioribus defuerit, fuit voluntas eorum; ergo potestatem integram habebant peccatores bene agendi: ergo.

Item reprehenduntur homines quod Spiritui S. resistant Act. VII, 51; datur ergo de facto gratia, cui resistitur: non omnis igitur gratia est efficax.

VII. Probatur 2) auctoritate Conciliorum. Arausic. II. can. 25. »Hoc etiam secundum fidem catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante et cooperante, quae ad salutem pertinent, possint et debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere.» Habent

ergo omnes baptizati gratiam ut bene agant: at frequenter plures ex his male agunt; gratia ergo in iis fuit ab effectu seiuncta, quia noluerunt fideliter laborare.

Concilium Trident. Sess. VI. cap. 11. »Nemo temeraria illa et a Patribus sub anathemate prohibita voce uti debet, Dei praecepta homini iustificato ad observandum esse impossibilia; nam Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet et facere quod possis et petere quod non possis et adiuvat ut possis... qui enim sunt filii Dei, Christum diligunt; qui autem diligunt eum, ut ipse testatur, servant sermones eius: quod utique cum divino auxilio praestare possunt... Deus namque sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur." Cum igitur iustus peccat et Deum deserit, poterat praecepta Dei servare et poterat per auxilium divinum; secus prius illum Deus deseruisset: hoc ergo auxilium caruit effectu suo; ergo.

Ibid. cap. 13. Quoad perseverantiam ait »In Dei auxilio firmissimam spem collocare et reponere omnes debent; Deus enim, nisi ipsi illius gratiae defuerint, sicut cepit opus bonum, ita perficiet operans velle et perficere." Ergo qui non perseverat, defuit ipse gratiae Dei, non gratia defuit ipsi; gratia igitur aliqua Dei vacua in se fuit, seu ab actu bono seiuncta. Ergo. Cf. Cam. 13. 22.

VIII. Probat 3) auctoritate Apostolicae Sedis. Inter propositiones baianas haec est 54. »Definitiva haec sententia: Deum homini nihil impossibile praecepisse, falso tribuit Augustino, cum Pelagii sit." Adde et duas propositiones Iansenii superius recitatas et 13^m. Quesnelli: »Quando Deus vult animam salvam facere et eam tangit interiori gratiae suae manu, nulla voluntas humana ei resistit" et 6^m. inter damnatas ab Alexandro VIII. 7 Decemb. 1690: »Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis quam perniciosa est, si ut proinde merito possimus petere: a gratia sufficiente libera nos Domine."

IX. Probat 4) auctoritate Patrum; haec enim doctrina Fidei Scripturis contenta, a Conciliis et Romanis Pontificibus authentice proposita, semper a Patribus tradita fuit. Irenaeus adv. haer. L. IV. c. 37. 1. »Hi, qui non operantur bonum, iudicium iustum recipient Dei, quoniam non sunt operati bonum, cum possent

operari illud." Hieronym. epist. 140^a. 5. »Homo a principio conditionis suae Deo utitur adiutore et cum illius sit gratiae quod creatus est, illius misericordiae quod subsistit et vivit; nihil boni operis agere potest absque eo, qui ita concessit liberum arbitrium, ut suam per omnia gratiam non negaret." Ambrosius in Luc. L. VI. c. antepen. »Dividit escas Dominus Iesus et ille quidem vult dare omnibus, negat nemini, dispensator est enim omnium... quid respondebis ei, aut quomodo excusabis? Non potes dicere quia escam non dedit, qui dat omnibus. Et non potes dicere quia noluit te bonum facere, ante quem posuit bonum et malum, ut non ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium." Chrysost. hom. VII. in Ioann. »Gratia in omnes diffusa est, non iudaeum, non graecum, non barbarum, non scytham, non liberum, non servum, non virum, non mulierem, non senem, non iuvenem excipit aut dedignatur, omnibus eadem est, omnibus se facilem exhibet, omnes pari honore advocat: qui autem eius munere frui negligunt, hanc suam caecitatem sibi ipsi imputent; cum enim omnibus detur, omnibus pateat et a nemine prohibeatur: perdit quidam et nequam homines propria dumtaxat malitia ingredi recusant."

X. Probat 5) speciatim auctoritate Augustini. Capita doctrinae sanctissimi Patris in hac materia haec sunt a) *Gratia Dei a peccatoribus in vacuum suscipitur*. De peccat. mer. et remis. L. I. c. 39. »Habet (baptizatus) concupiscentiam, cum qua pugnet eamque adjuvante Deo superet; si non in vacuum gratiam eius susceperit, si reprobus esse noluerit." Unde in Psalm. CXXIV. c. 1. »Cor eorum (qui prosperantur in hoc seculo) congelascit adversus Deum et fit durum adversus imbrem gratiae ipsius, ne fructum ferat."

β) *Qui peccat, gratiam Dei contemnit* et iste contemptus in culpam deputatur L. III. De lib. arbit. c. 19: »Cum Deus ubique sit praesens, qui multis modis per creaturam sibi Domino servientem, adversum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem exhortetur, conantem adiuvet, exaudiat deprecantem; non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras, sed quod negligis quaerere quod ignoras, neque illud quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis. Ista tua propria peccata sunt." Et De Spir. et lit. c.